

MØTER MILJØET I DØRA

Snart vil de billigste byggevarene
også være de mest miljøvennlige.

Illustrasjon: Raymond Nilsson © SINTEF

BYGGEBRANSJE MILJØ • DOKUMENTASJON

TEKST: Åse Dragland

KONTAKT: Kristin Holthe, SINTEF Byggforsk

TLF: 990 03 689 **E-POST:** kristin.holthe@sintef.no

Mange har tenkt det. Nå blir det satt i verk: Et system som skal belønne beslutningstakere og byggherrer som gjør miljøtiltak i sine bygg. Et verktøy som vil dokumentere farlige utslipp fra produksjon av, for eksempel, det vinduet eller den døra du vurderer å kjøpe.

Det er arkitektfirmaet Snøhetta, Bellona, SINTEF og 14 byggebedrifter som jobber med å få til dette. De vil at miljø skal tas på alvor i byggebransjen. Og de vil gjøre miljøeffektive bygg mer konkurransedyktige.

DÅRLIG IMAGE • Byggenæringen har et dårlig image når det gjelder miljø, og står for hele 40 prosent av den nasjonale miljøbelastningen. Grunnlaget legges allerede ved planlegging og prosjektering av bygg, og fortsetter med produksjon og transport av byggevarene. Og mens leverandører av papir, batterier og glass tar ansvar for avfallsbehandling og resirkulering, mangler lignende ordninger når bygg pusses opp eller rives.

–Vi ønsker at framtidens byggherre skal bli mer bevisst og foreta valg som gir minst mulig miljøbelastning, sier Kristin Holthe og Mads Mysen ved SINTEF Byggforsk. De danner forskergruppen som har ledelsen i prosjektet GLITNE.

Løsningen, mener de, er å stille krav til informasjon i hele verdikjeden, slik at miljøeffekten kan dokumenteres.

INFORMASJON I ENHETLIG FORM • Det er et stort stykke arbeid aktørene i GLITNE har påtatt seg. Først skal de utvikle en metode, og

→ dernest et brukervennlig verktøy som kan pris-sette de ulike miljøeffektene.

Verktøyet må greie å synliggjøre miljø-gevinsten av bygg og byggprodukter. Bare slik kan det bli mulig å sammenligne ulike tiltak og gjøre miljøriktige valg.

Å få dokumentert informasjon på ulike nivå i en enhetlig form, er en utfordring, ifølge Mysen. Han forteller at det allerede i dag finnes byggevarer med dokumenterte miljøeffekter.

– Hvorfor kan man ikke bare bruke dette, da?

– Nei, så enkelt er det ikke. Om vi tar et system som heter Ecoproduc, så rangerer det systemet miljøeffekten på områder som klima-

gassutslipp, innemiljø, og bruk av helse- og miljøfarlige stoffer. Et vindu kan for eksempel få dokumentert at det har gitt lite utslipp av helsefarlige stoffer under produksjonen, og et annet produkt kan være merket med at det gir lite klimagassutslipp.

– Og så?

– Problemet er at systemene ikke forteller innkjøper hvilket av vinduene som totalt sett er mest miljøvennlig. Vi blir heller ikke fortalt hva den miljøøkonomiske konsekvensen for samfunnet blir om innkjøper velger det ene vinduet foran det andre. Det er det GLITNE må besvare på best mulig måte ut fra tilgjengelig kunnskap.

KLIKKE OG FÅ OPP INFO • – Hvordan i alle dager skal dere få til dette?

– Vi må vurdere og finne ut hvilke miljøeffekter det kan settes en verdi/prislapp på. Til det trenger vi informasjon fra alle produsentene om miljøeffekt som klimagassutslipp, kjemikaliebruk og avfallsgenerering. En produsent må for eksempel beregne og informere om hvor stor gjenvinningsgraden er på isolasjonsplatene eller takpappen han produserer. Slik kan vi beregne hvor stor den framtidige avfallsbelastningen blir.

Forskerne skal lage strukturen som sikrer at all denne informasjonen blir lett tilgjengelig for alle. Når den er på plass, skal det være mulig å gå inn på tegningen av et planlagt bygg, klikke på produktene våre og få opp informasjon: Hvor stor del vil ende opp som avfall? Hvor har vært energibruk i produksjonsfasen? Hva vil en normal miljøbelastning være for et bygg som dette? Hvilke muligheter har jeg for å gjøre forbedringer og få en lavere miljøkostnad?

BELLONA HADDE IDEEN • I dag koster det å være miljøbevisst. Det er vanskelig å motivere bedrifter til å gjøre tiltak, når det samtidig svir i egen pengepung. Men forskergruppen bak GLITNE vil rette på dette.

De vurderer et system som Bellona har foreslått, der miljøkostnadene bakes inn i prisen for byggevarer eller for hele bygg. Der belastningen er minst, vil prisen være lavest.

Olaf Brastad i Bellona understreker at målet er å avklare mulighetene og å lage et system som gjør produsentansvar mulig og der mulig forurensning beregnes og betales i forkant.

– Skal man være konsekvent når det gjelder produsentansvar, må byggebransjen inkluderes og ta et langt større og forpliktende ansvar enn hva dagens ordninger tilsier, sier Brastad. – Det fine med GLITNE er at her har byggherrer og byggevarerleverandører vært med i prosjektet som viktige referanser hele veien. Det kan gjøre veien videre enklere.

Miljøbelastningskostnaden kan legges på byggevaren/produsent, hele bygget/byggeier eller knyttes opp mot bruk av bygget/bruker. Men for å ikke brygge næringen som helhet skal få en netto avgiftsøkning, kan kostnadene betales inn til et fond, og betales tilbake igjen til de som greier å dokumentere en god avfallsbehandling.

– Det vil motivere næringen til å miljørette seg i en langt raskere takt enn det vi har sett til nå, mener Kristin Holthe.

GLITNE

- GLITNE er et FoU-prosjekt eid av Snøhetta og ledet av SINTEF Byggeforsk. Det har varighet fra 2006-2009, og er finansiert med 10 millioner kroner.
- Prosjektet finansieres av Forskningsrådet og programmet Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA).
- Prosjektet skal legge grunnlag for en god metodikk for økonomisk verdsetting av miljøeffekter ved å systematisere eksisterende kunnskap.
- Det skal utvikles et verktøy som verdsetter miljøeffekter i byggeprosjekter ved å koble bygningsmodeller, DAK og andre beregningsverktøy gjennom bruk av buildingsmart-teknologi.
- Prosjektet skal få fram kunnskap om hva aktørene mener om ulike modeller for utvidet produsentansvar.

ALLEREDE I GANG • Et miljøstempel begynner å bli et must i dagens samfunn. Store, offentlige byggherrer som Statsbygg ønsker å profilere seg på miljø. Hotellkjeder, som Thon Hotels, gjør det samme. Og da trenger de dokumentasjonen som kan fortelle utad at de har foretatt et miljøvalg.

Ole Gustavsen i Snøhetta tror også dagens forbrukere vil kreve mer fra byggebransjen når det gjelder miljøvennlige og energieffektive løsninger.

– Klimakrisen forsvinner ikke over natta, og økt fokus på bærekraft i denne bransjen vil gjøre seg stadig mer gjeldende. GLITNE kan gi byggenæringen en mulighet til å ligge i forkant av kravene som vil komme, sier han.

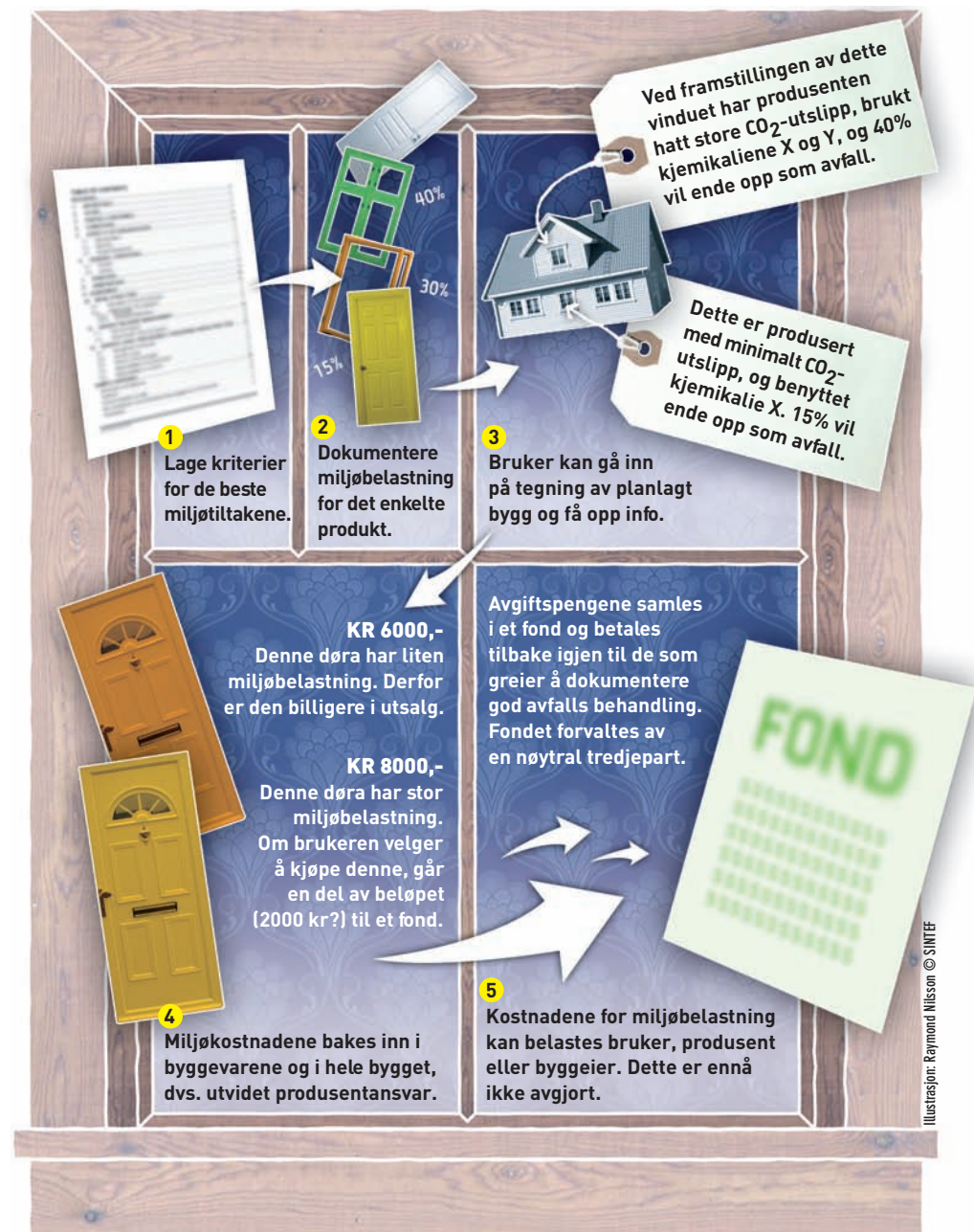
Målet er å lansere et ferdig verktøy innen utløpet av 2009, og forskerne på SINTEF Byggeforsk mener prosessen allerede er i gang. Mads Mysen tror offentlig byggherrer ønsker måltall for den store bygningsmassen sin for å få dokumentert miljøprestasjon og helst en årlig reduksjon. Det samme gjelder for AS Norge: Man vil trenge en målindikator for å synliggjøre prestasjoner og årlige forbedringer.

– Her kan GLITNE gi svaret, sier Holthe.

– Men hvordan skal dere få verktøyet satt ut i livet?

– Vi i prosjektet har ikke mandat til å bestemme at dette skal settes i gang. Enten må det bli en bransjestyrt enighet om å ta i bruk systemet, eller så må myndighetene pålegge bransjen dette gjennom rammebetingelser fra Miljøverndepartementet eller Kommunal- og regionaldepartementet. Det hele avhenger av hvilken modell som velges, avslutter Kristin Holthe.

SLIK SKAL GLITNE BELØNNE MILJØTILTAK

Mads Mysen og Kristin Holthe ved SINTEF Byggeforsk tror GLITNE vil motivere byggenæringen til å miljørette seg i raskere takt enn det vi har sett til nå.